

Financira
Evropska unija

Dostop do storitev za upravičence do začasne zaščite

Informator
Evropske
migracijske mreže

November 2022

Omejitev odgovornosti

Ta informator je pripravila Evropska migracijska mreža (EMN), ki jo sestavljajo nacionalne kontaktne točke (EMN NKT) v EMN državah članicah (vse EU države razen Danske) in EMN državah opazovalkah (NO, GE, MD, UA, ME, AM), Evropska komisija, in ponudnik storitev (ICF). Informator ne odraža nujno mnenj in stališč Evropske komisije, ponudnika storitev EMN (ICF) ali EMN NKT, prav tako pa jih njegove ugotovitve ne zavezujejo. Prav tako Evropska komisija, ICF in nacionalne kontaktne točke EMN nikakor niso odgovorni za kakršno koli uporabo predloženih informacij.

Pojasnilo

Informator je bil pripravljen na podlagi nacionalnih prispevkov 24 EMN NKT (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK), zbranih na podlagi skupne predloge, ki so jo razvile nacionalne kontaktne točke EMN, da se zagotovi čim večja primerljivost. Nacionalni prispevki so večinoma temeljili na analizi zdajšnje zakonodaje in političnih dokumentov, poročil, akademske literature, internetnih virov ter poročil in informacij nacionalnih organov, ne pa na primarnih raziskavah. Navedba držav članic EU v raziskavi, ki sledi predstavitvi informacij, kaže na razpoložljivost ustreznega gradiva, ki so ga te države članice zagotovile v svojih nacionalnih prispevkih, kjer je mogoče najti podrobnejše informacije, zato je zelo priporočljivo, da se posvetujete tudi z njimi.

Pomembno je opozoriti, da se informacije v tej raziskavi nanašajo na stanje v zgoraj navedenih državah do septembra 2022 in zlasti na prispevke njihovih nacionalnih kontaktnih točk EMN.

Nacionalne kontaktne točke EMN iz drugih držav članic zaradi različnih razlogov tokrat niso mogle sodelovati v tej raziskavi, so pa to storile za druge dejavnosti in poročila EMN.

Objavljeno novembra 2022

Predlagano navajanje:

European Migration Network (2022). Access to services for beneficiaries of temporary protection - EMN Inform. Brussels: European Migration Network.

Več o tem:

Spletno mesto EMN: <http://ec.europa.eu/emn>

LinkedIn EMN: <https://www.linkedin.com/company/european-migration-network>

Twitter EMN: <https://twitter.com/emnmigration>

Youtube EMN: <https://www.youtube.com/channel/UCp4RiZkN1NlggtpSIFvVzkg>

Fotografija: © shutterstock (naslovnica)

Ikone je pripravilo podjetje Freepik na spletnih straneh www.flaticon.com and vecteezy.com

VSEBINA

1 UVOD	6
2 KLJUČNI Poudarki	12
3 SOCIALNI PREJEMKI IN FINANČNA NADOMESTILA ZA OSEBE, KI NISO DEJAVNE NA TRGU DELA	22
4 DOSTOP DO ZAPOSLOTVE IN PODPORNIH UKREPOV ZA UPRAVIČENCE DO ZAČASNE ZAŠČITE	22
Dostop do zaposlitve za upravičence do začasne zaščite	23
Ukrepi za podporo pri dostopu do zaposlitve	23
Potrjevanje veščin in priznavanje poklicnih kvalifikacij	24
Zagotavljanje informacij, vključno s prevajanjem	
Ukrepi, namenjeni delodajalcem	
5 DOSTOP DO IZOBRAŽEVANJA	22
Dostop do izobraževanja in usposabljanja za otroke, ki so deležni začasne zaščite	
Dostop do izobraževanja po koncu obveznega šolanja	
6 DOSTOP DO ZDRAVSTVENE OSKRBE	22
Dostop do medicinske pomoči in zdravstvene oskrbe	
Dostop do duševne zdravstvene oskrbe	

1 UVOD

Po podatkih Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR) je do 15. novembra 2022 Ukrajino v iskanju varnosti zapustilo več kot 7,8 milijona ljudi (predvsem žensk in otrok), ki so prišli predvsem v sosednje države Evropske unije (EU) in tretje države.¹ Zaradi velikega števila ljudi, ki bežijo iz Ukrajine, je bilo treba zagotoviti posebne politike in ukrepe glede dostopa do storitev za upravičence do začasne zaščite v državah članicah.

Direktiva o začasni zaščiti (2001/55/ES)² se je 24. februarja 2022 začela uporabljati kot odziv na ruski napad na Ukrajino.³ Eurostatovi podatki navajajo število Ukrajincev, ki jim je bila od marca do septembra 2022 dodeljena začasna zaščita, za tiste države članice, za katere so na voljo podatki, kar kaže na razsežnost razmer.⁴

Skladno s 14. členom Direktive o začasni zaščiti države članice zagotovijo dostop do storitev, kot je izobraževanje. V tem informatorju je analizirano, kako so države članice uredile dostop do socialnih prejemkov, izobraževanja, zaposlovanja in zdravstvenega varstva. Analiza temelji na prispevkih, ki jih je predložilo 24 držav članic,⁵ pri čemer so bile informacije posodobljene 1. septembra 2022.⁶

2 KLJUČNI POUČENI

- Države članice so poročale, da upravičencem do začasne zaščite zagotavljajo širok nabor storitev, vključno z dostopom do socialnih prejemkov, izobraževanja, zaposlovanja in zdravstvenega varstva, kar presega standarde iz Direktive o začasni zaščiti.
- Skoraj vse države članice, ki so se odzvale, so poročale o zagotavljanju finančnih nadomestil upravičencem do začasne zaščite, bodisi v okviru nacionalnih osnovnih paketov socialnega varstva bodisi nadomestil, ki so posebej namenjena ciljnim skupini.
- Kar zadeva olajšanje dostopa do zaposlitve, se je večina držav članic, ki so se odzvale, odločila, da ne bodo dajale prednosti državljanom EU in državljanom držav, ki jih zavezuje Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP), ali zakonito prebivajočim državljanom tretjih držav, ki prejemajo nadomestila za brezposelnost, pred upravičenci do začasne zaščite (kot je dovoljeno v 12. členu Direktive o začasni zaščiti)
- Najpogostejši ukrepi v podporo dostopu do zaposlitve, o katerih so poročali, vključujejo potrjevanje veščin in priznavanje kvalifikacij ter svetovanje, kartiranje in ocenjevanje znanj. Več kot polovica držav članic, ki so se odzvale, zagotavlja podporo pri vključevanju, vključno z jezikovnimi tečaji.
- Nekatere države članice zaradi velikega števila prihajajočih študentov zagotavljajo dodatne izobraževalne zmogljivosti in mesta v šolah.
- Države članice upravičencem do začasne zaščite zagotavljajo različne ravni zdravstvene oskrbe, od popolnega dostopa do zdravstvenega sistema enako kot državljanom do osnovnih ali okrepljenih oblik nujne oskrbe.
- V nekaterih državah članicah se lahko zdravstveno kritje razlikuje glede na višino prispevka v nacionalni sistem zdravstvenega zavarovanja. Več držav članic, ki ne zagotavljajo polnega zdravstvenega kritja vsem upravičencem, je poročalo o zagotavljanju posebnih zdravstvenih storitev za nekatere ranljive skupine, kot so otroci ali žrtve nasilja, ki jim zagotavljajo polno zdravstveno kritje ne glede na njihov življenjski položaj ali drug status.
- Vse države članice, ki so se odzvale, zagotavljajo duševno zdravstveno varstvo, čeprav v različnem obsegu, številne pa so uvedle posebne ukrepe za pomoč tistim, ki bežijo pred konfliktom v Ukrajini.

1 Podatki UNHCR so na dostopni na: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>, zadnji dostop 18. november 2022.

2 Direktiva Sveta 2001/55/ES z dne 20. julija 2001 o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in o ukrepih za uravnoteženje prizadevanj in posledic za države članice pri sprejemanju takšnih oseb, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TX/?uri=celex%3A32001L0055>, zadnji dostop 18. oktober 2022.

3 Decision 2022/382 of 4 March 2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.071.01.0001.01.ENG&toc=0-J%3AL%3A2022%3A071%3ATOC, last accessed on 18 October 2022.

4 Podatki Eurostat, dostopni na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221110-2>, zadnji dostop 18. november 2022.

5 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK.

6 Na podlagi informacij, pridobljenih prek EMN mehanizma ad-hoc poizvedb (AHQ) (AHQ 2022.17, AHQ 2022.19, AHQ 2022.20)

3 SOCIALNI PREJEMKI IN FINANČNA NADOMESTILA ZA OSEBE, KI NISO DEJAVNE NA TRGU DELA

Drugi odstavek 13. člena Direktive o začasni zaščiti od držav članic zahteva, naj poskrbijo, da osebe, ki uživajo začasno zaščito, dobijo potrebno socialno varstvo in sredstva za preživljanje, če nimajo dovolj sredstev.

Socialni prejemki in finančna nadomestila lahko podpirajo upravičence do začasne zaščite, ki morda ne bodo mogli takoj izkoristiti svoje pravice do dostopa na trg dela, na primer zaradi jezikovnih težav ali težav z varstvom otrok. Večina držav članic je poročala, da upravičencem do začasne zaščite zagotavlja finančne dodatke v različnih oblikah in pod različnimi pogoji.⁷

Nekatere države članice so poročale, da so finančna nadomestila vključena v osnovni sveženj socialnega varstva.⁸ Ta nadomestila se ne zagotavljajo izključno upravičencem do začasne zaščite, ampak so na voljo tudi upravičenim državljanom ali zakonito prebivajočim migrantom. Slovenija na primer zagotavlja finančni dodatek upravičencem do začasne zaščite v zasebni nastanitvi, ki nimajo dostopa do trga dela. Dodeljeni znesek temelji na nacionalnem minimalnem dohodku, tj. 100 % minimalnega dohodka za prvo odraslo osebo (v družini), 70 % za vsako naslednjo odraslo osebo (v isti družini), 30 % za otroka (starega do 18 let) in 100 % za otroka brez spremstva.

Nekatere druge države članice so poročale, da upravičencem do začasne zaščite zagotavljajo dodatke pod podobnimi pogoji, kot veljajo za prosilce za azil.⁹ Nekatere so zagotovile namenske dodatke,¹⁰ tj. subvencije ali nadomestila, ki so bila dodeljena posebej upravičencem do začasne zaščite. Na Poljskem je na voljo več možnosti glede na kategorijo, v katero spada upravičenec. Upravičenci do začasne zaščite, ki so ukrajinski državljani (in njihovi zakonci ter ožji družinski člani imetnikov kartice ukrajinskega Poljaka), imajo dostop do namenskega dodatka (enkratna denarna pomoč v višini 300 PLN ali 62 EUR) in do socialne pomoči na splošni ravni, če izpolnjujejo pogoje glede

dohodka. Neukrajinci, ki so pobegnili iz Ukrajine in jim je bilo izdano potrdilo o začasni zaščiti na Poljskem, prejemajo socialno pomoč in zdravstveno oskrbo pod podobnimi pogoji kot prosilci za mednarodno zaščito v obliki nastanitve in prehrane v centru za tujce; lahko pa se odločijo za bivanje zunaj centra z dnevnim denarnim nadomestilom. V praksi se večina odloči za prvo možnost.

Znesek finančnega nadomestila za upravičence določijo države članice na različne načine. Nekatere izdajajo enkratne pavšalne zneske,¹¹ medtem ko so druge poročale, da dodatek določajo na podlagi določenega zneska na dan,¹² teden¹³ ali mesec.¹⁴ Na Irskem je bil postopek za vložitev vloge za dohodkovno podporo posodobljen in vzpostavljen je bil hiter postopek za obdelavo vrste ustreznih tedenskih plačil dohodkovne podpore (npr. nadomestila za iskalce zaposlitve in enostarševske družine, invalidska nadomestila, pokojnine). V vseh državah članicah, ki zagotavljajo finančna nadomestila, so zneski odvisni od družinskih in življenjskih razmer upravičenca.¹⁵ Upravičenec bo na primer dobil višji dodatek, če ga spremlja otrok¹⁶ ali če upravičenec sam krije svoje stanovanjske stroške, namesto da bi bil v stanovanju, ki ga zagotavlja država.¹⁷ Na Irskem je upravičenec do začasne zaščite lahko upravičen do socialne pomoči za kritje stroškov najemnine (t. i. dodatek za najemnino), če izpolnjuje merila upravičenosti, vključno s preizkusom premoženja.

7 AT, BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, DE, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK.

8 BE, DE (od 1. junija 2022 skladno z II. in XII. knjigo socialnega zakonika), EE, HR, HU, IE, LT, LV, MT, PL, SI, SK (v obdobju treh mesecev od junija do septembra 2022 so ga plačale mednarodne organizacije; glejte opombo 10). V to kategorijo so vključene tudi tiste države članice, ki so se sklicevale na »shemo minimalnega dohodka«.

9 AT, DE (do 31. maja 2022; glejte opombo 8), ES, FI, FR, LU (enak znesek kot prosilci za mednarodno zaščito), NL, SE.

10 BG, CZ, IT, PL (enkratno denarno nadomestilo v višini 300 PLN ali 62 EUR), SI, SK (v obdobju od junija do septembra 2022 je bilo izplačilo nadomestila v materialni stiski začasno (tri mesece)). V Slovaški republiki Ministrstvo za delo, socialne zadeve in družino (uradi za delo, socialne zadeve in družino) nakazuje nadomestila mednarodnim organizacijam – UNHCR, UNICEF in IFRC – in jih izplačuje upravičencem do začasne zaščite, ki so jih registrirali uradi za delo.

11 BG, HR, LV, PL (nanaša se na dodatek, ki je na voljo osebam, za katere velja zakon z dne 12. marca 2022 o pomoči ukrajinskim državljanom v zvezi z oboroženim spopadom na ozemlju Ukrajine).

12 FR, PL (nadomestilo za upravičence do začasne zaščite, ki živijo drugje kot v centrih za tujce), SE.

13 IE, MT, NL

14 BE, CZ (denarno nadomestilo se zagotovi za največ šest mesecev), DE (finančna nadomestila se zagotavljajo 6–12 mesecev, odvisno od njihove vrste), EE (če je oseba ostala v EE ves mesec), ES, FI, HU, IT (največ tri mesece), LT, LU, SK.

15 Na primer v CZ vsak upravičenec do začasne zaščite prejme enak znesek denarnega nadomestila, vključno z otroki. Od drugega meseca izplačevanja nadomestila se spremlja dohodkovni položaj zadevne osebe. V LU se denarno nadomestilo dodeli glede na sestavo gospodinjstva.

16 BE (če je otrok ali družinski član vzdrževan s strani osebe, ki zaprosi za socialno pomoč), DE (starši samohranilci prejemajo dodatna nadomestila), EE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, LV, MT, SE, SK

17 AT, DE, EE, IE, PL.

4 DOSTOP DO ZAPOSLOTITVE IN PODPORNIH UKREPOV ZA UPRAVIČENCE DO ZAČASNE ZAŠČITE

Dostop do zaposlitve za upravičence do začasne zaščite

12. člen Direktive o začasni zaščiti od držav članic zahteva, naj osebam, ki uživajo začasno zaščito, za obdobje, ki ni daljše od obdobja začasne zaščite, dovolijo opravljanje dejavnosti v okviru zaposlitve ali samozaposlitve skladno s pravili, ki veljajo za poklic, ter dejavnosti, kot so izobraževalne možnosti za odrasle, poklicno usposabljanje in praktične izkušnje na delovnem mestu. Čeprav 12. člen državam članicam omogoča, da dajo prednost državljanom EU, državljanom držav, ki jih veže Sporazum EGP, in zakonito prebivajočim državljanom tretjih držav, ki prejemajo nadomestilo za brezposelnost, večina držav članic te prednosti ne daje.¹⁸ Edini izjemi sta Grčija¹⁹ in Malta. Čeprav malteška zakonodaja daje prednost lastnim državljanom ter državljanom EU in EGP, se v praksi na trgu dela preizkusi za upravičence do začasne zaščite ne izvajajo, kar pomeni, da lahko po izdaji delovnega dovoljenja dostopajo do trga dela kot zaposleni ali samozaposleni delavci.

Ukrepi za podporo pri dostopu do zaposlitve

Države članice so zagotovile vrsto ukrepov za podporo upravičencem do začasne zaščite pri dostopu do trga dela. Kot je prikazano v preglednici 1, večina držav članic, ki so se odzvale, odraslim upravičencem

do začasne zaščite ponuja svetovanje in jezikovne tečaje. Polovica držav članic, ki so se odzvale, zagotavlja poklicno usposabljanje²⁰ ali usposabljanje, ki ga zagotavljajo javne službe za zaposlovanje in podobne institucije, da bi podprle učence, ki želijo vstopiti na trg dela.²¹ Več držav članic ponuja poklicno usposabljanje posebej za upravičence do začasne zaščite.²² V Španiji se zagotavljajo sredstva za poklicno usposabljanje in poklicno prekvalifikacijo, vključno z učenjem jezikov, računalniško pismenostjo, spretnostmi in tehničnimi znanji.

Več držav članic zagotavlja otroško varstvo kot ukrep za podporo pri dostopu do zaposlitve in je običajno na voljo pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane.²³ Na Finskem imajo otroci, ki so upravičenci do začasne zaščite, pravico do obiskovanja predšolske vzgoje in varstva (tj. vrtca), če njihov starš/skrbnik dela ali študira s polnim delovnim časom. V Nemčiji, ki je uvedla zakonsko pravico do otroškega varstva za otroke od 12. meseca starosti naprej, se prav tako šteje, da to spodbuja vključevanje in izboljšuje dostop do zaposlitve za starše. Na Nizozemskem se pripravlja sprememba zakonodaje, ki bo razširila dostop do otroškega varstva tudi na družine, v katerih en starš živi zunaj EU, in sicer kot odziv na okoliščine, v katerih so se znašle številne družine, ki so pobegnile iz Ukrajine.

PREGLEDNICA 1: Glavni ukrepi v državah članicah za podporo dostopa do zaposlitve upravičencev do začasne zaščite

Sprejeti ukrepi	Država članica
Svetovanje	AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, NL, MT, PL, SE, SI, SK
Jezikovni tečaji	AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, LT, LU, LV, NL, ²⁴ MT, SI, SK
Potrjevanje veščin in priznavanje kvalifikacij	AT, BE, BG, CY, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LV, SE, SI, SK
Kartiranje znanj	CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, SE, SI
Finančne spodbude za delodajalca	BG, CZ, DE, EE, LT, LU, LV, MT, SE, SK
Usposabljanje na delovnem mestu ali programi hitrega vključevanja	BG, DE (samo usposabljanje na delovnem mestu), EE, FI, HR, LT, LV, MT, SI, SK
Otroško varstvo	CZ, DE, EE ²⁵ , FI, FR, IE, LT, LV, NL, PL, SE, SK

18 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL (samo za zaposlene osebe; ne velja za samozaposlene osebe), PL, SI, SE, SK.

19 V EL (skladno z 12. členom Predsedniškega odloka 80/2006 o zagotavljanju začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb) je dovoljenje za prebivanje, izdano upravičencem do začasne zaščite, tudi delovno dovoljenje in zagotavlja pravico do zaposlitve. Te pravice se uveljavljajo, če razpoložljivih delovnih mest ne zasedajo državljani EU/EGP in tudi državljani tretjih držav z zakonitim prebivališčem, ki prejemajo nadomestilo za brezposelnost.

20 EE, ES, IE, LU, LV, NL.

21 BE, DE, EE, ES, FI, FR, IE, LT, LV, PL, SE, SK.

22 EE, IT, LT (poklicno usposabljanje se lahko financira, če upravičenec vsaj šest mesecev dela skladno s kvalifikacijskimi zahtevami ali pogodbo o zaposlitvi), LU, LV, NL (nekateri občine razseljenim osebam iz Ukrajine ponujajo jezikovne tečaje v okviru Zakona o izobraževanju in poklicnem usposabljanju (WEB), vendar to ne velja za vse občine; upravičenci do mednarodne in začasne zaščite imajo dostop do poklicnega in univerzitetnega izobraževanja, vendar za to ni posebnih predpisov).

23 CZ, DE, EE (če so upravičenci do začasne zaščite registrirani pri lokalni upravi, imajo pravico do varstva otrok), FI, FR, IE, LT, LV, NL, PL, SE, SK.

24 V NL nekatere občine ponujajo jezikovne tečaje za razseljene osebe iz Ukrajine, na primer v okviru zakona WEB. Vendar to ne velja povsod v NL.

25 Če so upravičenci do začasne zaščite registrirani pri lokalni upravi, imajo pravico do otroškega varstva.

Več držav članic²⁶ je poročalo, da imajo upravičenci do začasne zaščite dostop do enakih storitev za podporo zaposlovanju kot stalni prebivalci in državljani, zato niso izvajale nobenih dodatnih ukrepov. Na Finskem so upravičencem do začasne zaščite na voljo enake storitve kot drugim govorcem tujih jezikov.

Potrjevanje veščin in priznavanje poklicnih kvalifikacij

Ocenjevanje veščin in priznavanje poklicnih kvalifikacij sta ključna ukrepa za pomoč upravičencem pri potrjevanju in priznavanju njihovih veščin, kar jim omogoča, da se lažje uveljavijo na trgu dela.

Prvič, Evropska mreža informacijskih centrov – Nacionalni informacijski center za priznavanje akademskih kvalifikacij (ENIC-NARIC) podpira priznavanje ukrajinskih kvalifikacij.²⁷ V Avstriji ENIC-NARIC podpira ukrajinske razseljene osebe z akademskimi nazivi, tako da pospešeno obravnava njihove vloge za priznanje.²⁸ Več držav članic²⁹ je vzpostavilo sisteme ali priročnike o ukrajinskem visokošolskem sistemu za poenostavitev postopka priznavanja kvalifikacij. V Italiji je Informacijski center za akademsko mobilnost in enakovrednost (Centro di Informazione sulla Mobilità e le Equivalenze Accademiche – CIMEA) ustvaril podatkovno zbirko za italijansko visoko šolstvo s 300 primeri ukrajinskih akademskih kvalifikacij, ki so jim priložene informacije o učnem načrtu, ki ga te kvalifikacije zajemajo. V Slovaški republiki sta bila pripravljena priročnik za priznavanje in pregledno gradivo o ukrajinskem izobraževalnem sistemu.

Za nekatere poklice, vključno z reguliranimi poklici, so bile vstopne zahteve poenostavljene. Irska je vzpostavila prilagojen postopek v podporo registraciji in preverjanju kvalificiranih ukrajinskih učiteljev. Na Poljskem je bilo uvedenih več začasnih ukrepov za lažji dostop do reguliranih poklicev³⁰ za upravičence do začasne zaščite; stroški priznavanja diplome, pridobljene v tretji državi, se na primer lahko financirajo iz javnih sredstev. Litva je poenostavila in skrajšala postopke priznavanja številnih poklicnih kvalifikacij v različnih sektorjih, vključno z arhitekti, inženirji, zdravniki, medicinskimi sestrami in učitelji iz Ukrajine. V Italiji so lahko ukrajinski zdravniki, medicinske sestre, socialni in zdravstveni delavci začasno oproščeni priznanja poklicnih kvalifikacij, preden lahko začnejo opravljati poklic, ter se lahko zaposlijo in delajo v javnih ali zasebnih zdravstvenih

ali socialnih ustanovah ob predložitvi evropskega potnega lista kvalifikacij za begunce. V Latviji se lahko usposobljeni ukrajinski državljani zaposlijo v zdravstveni ustanovi ali lekarni, če izpolnjujejo jezikovne in komunikacijske pogoje, potrebne za opravljanje svojih poklicnih nalog (tudi ob pomoči tolmača). V Slovaški republiki lahko strokovnjak iz Ukrajine brez popolnega priznanja poklicnih kvalifikacij opravlja začasno strokovno pripravništvo v zdravstvenem sektorju in opravlja svoj poklic pod nadzorom usposobljene osebe.

Poleg tega se lahko ukrajinski državljan v Latviji vpiše v register taksistov, ne da bi mu bilo treba izpolnjevati zahtevo po znanju uradnega jezika, niti mu ni treba dokazati, da mu ni bila odvzeta pravica do vožnje.

Latvija in Slovaška republika sta prav tako opustili zahtevo, da morajo nacionalne institucije ukrajinske dokumente pravno potrditi, preden jih lahko sprejmejo (izjema od žiga apostille). V Španiji so bili nedavno uvedeni novi ukrepi za pospešitev priznavanja neuniverzitetnih kvalifikacij za upravičence do začasne zaščite. Namesto prej zahtevanih dokumentov lahko prosilci zdaj predložijo izjavo o odgovornosti, s katero izjavijo, da izpolnjujejo pogoje za priznanje kvalifikacij. Poleg tega sta Ministrstvo za vključevanje, socialno varnost in migracije ter organizacija Novinarji brez meja podpisala sporazum, ki bo študentom in strokovnjakom s področja komuniciranja zagotovil, da bodo lahko v Španiji še naprej delali kot novinarji.

Zagotavljanje informacij, vključno s prevajanjem

Države članice so organizirale dodatne podperne storitve za izboljšanje dostopa do trga dela, vključno z zagotavljanjem informacij o tem, kako se zaposliti, usklajevanjem prostih delovnih mest z upravičenci do začasne zaščite in subvencioniranim zaposlovanjem. V večini držav članic so javne službe za zaposlovanje odgovorne za zagotavljanje podpore delodajalcem in upravičencem do začasne zaščite, ki so iskalci zaposlitve.³¹

Več držav članic je poročalo o oblikovanju podatkovne zbirke, v kateri so posebej za ukrajinske iskalce zaposlitve navedene razpoložljive ponudbe dela.³² Na Irskem lahko upravičenci do začasne zaščite, ki iščejo zaposlitev, dostopajo do storitve za neposredno nalaganje podrobnosti o svojih veščinah in izkušnjah, da se jih lahko primerja z razpoložljivimi ponudbami dela.³³

26 CZ, IT, SK.

27 Zaposlitev javnih uslužbencev, akademskih učiteljev, raziskovalcev, asistentov ter omejena in pogojna pravica do opravljanja poklica zdravnika, zobozdravnika, medicinske sestre ali nudenja psihološke pomoči.

28 AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IE, LT, LU, MT, PL, SE, SI, SK.

29 AT, BG, CZ (<https://jobs4ua.cz>), EE, FR, LT (delodajalci naj navedejo, ali je razpisano delovno mesto odprto za Ukrajince), LV (<https://ukrainetolatvia.teamtailor.com/jobs>), PL (<https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy>) vse povezave nazadnje dostopane 11. oktobra 2022.

30 Vzpostavljeno na www.jobsireland.ie, zadnji dostop 11. oktober 2022.

31 CY, CZ, DE (upravičenci do začasne zaščite so vpisani v skupno evidenco iskalcev zaposlitve, ki jo vodi Zvezni zavod za zaposlovanje ali občinski zavodi za zaposlovanje), EE, FI, IE, LU, PL.

32 AT, BE (Bruselj, nemško govoreče regije in Flandrija. Regija Valonija bo menda kmalu sledila), CZ, EE, IE, LT, LV, NL, PL, SK.

33 DE, ES, HR, LT, MT, PL, SI, SK.

Druge države članice upravičence do začasne zaščite vključujejo v skupni register vseh iskalcev zaposlitve v državi.³⁴ V Bolgariji je na odprti telefonski liniji ukrajinskim državljanom na voljo brezplačno svetovanje o dostopu do trga dela ter možnostih socialne podpore za otroke in družine v bolgarščini, ruščini in angleščini. V Slovaški republiki so bile službe za zaposlovanje v sodelovanju z občinami zadolžene, da proaktivno nagovarjajo ukrajinske državljane, da jim zagotovijo informacije, ugotovijo njihove potrebe in jih povežejo z ustreznimi delodajalci v državi.

Več držav članic je poročalo, da so svoje informativno gradivo o zaposlovanju prevedle v ukrajinščino (in včasih ruščino).³⁵ Španija iskalcem zaposlitve zagotavlja smernice, ki vključujejo prevajanje dokumentov in informacije o postopkih priznavanja kvalifikacij. Na uradih za delo v Češki republiki in na Irskem so bili zaposleni tolmači, da bi prosilcem olajšali komunikacijo. Na Irskem je Ministrstvo za socialno zaščito (ki vključuje javne službe za zaposlovanje) samo zaposlilo ukrajinsko govoreče osebe. Nekatere države članice so dodelile dodatna finančna sredstva³⁶ za ukrepe, povezane z zaposlovanjem. V Španiji je bila zagotovljena finančna podpora za uskladitev usposabljanja in dela z družinskim življenjem. Več držav članic³⁷ je uvedlo finančno kritje potnih stroškov za podporo mobilnosti.

Ukrepi, namenjeni delodajalcem

Več držav članic³⁸ je poročalo, da so uvedle posebne ukrepe za delodajalce, ki želijo zaposliti upravičence do začasne zaščite iz Ukrajine.

V večini držav članic so bili ti ukrepi v obliki informacij na ciljno usmerjenih spletnih straneh ali portalih. V Franciji je bil vzpostavljen portal, namenjen podjetjem, ki želijo zaposliti razseljene osebe, na katerem lahko podjetja navedejo svoje namere glede zaposlovanja in vrste razpoložljivih delovnih mest. Na Irskem se morajo delodajalci iz vseh sektorjev, ki želijo Ukrajincem ponuditi zaposlitvene možnosti, registrirati na posebni spletni strani,³⁹ na kateri lahko objavijo prosta delovna mesta. Javna služba za zaposlovanje nato uskladi znanja in veščine iskalcev zaposlitve z razpoložljivimi

delovnimi možnostmi. Na Cipru lahko delodajalec, ki želi zaposliti osebe, ki so deležne začasne zaščite, ob prijavi prostega delovnega mesta prek posebnega kanala obvesti službo za zaposlovanje. V Španiji je Ministrstvo za vključevanje, socialno varnost in migracije ustanovilo delovna mesta za svetovanje o zaposlovanju, ki jih zapolnjuje Fundacija španske konfederacije podjetnikov (CEOE) in njen program Podjetja za Ukrajino.

CEOE je vzpostavila tudi zaposlitveno platformo v španščini in ukrajinščini, ki ponuja več kot 2000 prostih delovnih mest po vsej državi za vse vrste profilov.

Bolgarija in Litva sta uvedli znatne finančne spodbude za delodajalce, da bi zaposlili osebe z začasno zaščito. V Bolgariji so delavci, ki so upravičenci do začasne zaščite, upravičeni do dodatne trimesečne finančne pomoči (365 BGN ali 186 EUR na mesec) za najemnino in stroške (elektrika, ogrevanje, voda, internet). Delodajalci, ki zaposlijo upravičenca do začasne zaščite, registriranega kot iskalca zaposlitve, lahko prejmejo tudi del plače v višini 710 BGN ali 355 EUR na mesec (minimalna plača) za obdobje subvencionirane zaposlitve. V Litvi so delodajalcem na voljo subvencije za pogodbe o zaposlitvi, vajeništvo in poklicno usposabljanje za obdobje do dveh let.

5 DOSTOP DO IZOBRAŽEVANJA

Dostop do izobraževanja in usposabljanja za otroke, ki so deležni začasne zaščite

Prvi odstavek 14. člena Direktive o začasni zaščiti od držav članic zahteva, naj vsem osebam, mlajšim od 18 let, ki uživajo začasno zaščito, omogočijo dostop do izobraževalnega sistema pod enakimi pogoji kot svojim državljanom.

Vse države članice so poročale, da se lahko otroci, ki uživajo začasno zaščito in so znotraj starostnih mej za obvezno izobraževanje, vpišejo v šole.⁴⁰ Nekatere države članice ponujajo možnosti vpisa tudi predšolskim otrokom.⁴¹ Vendar je vpis v šole in vrtce lahko odvisen od razpoložljivosti mest.⁴² Zato je več držav članic⁴³ poročalo o dodelitvi sredstev šolam za odprtje dodatnih razredov in/ali izvedbi ocen trenutnih zmogljivosti.⁴⁴

34 EE, ES, SI, SK.

35 BG, CY, ES, FR, IE, LT, LU, LV.

36 Za dodatne informacije glejte: www.jobsireland.ie, zadnji dostop 18. oktober 2022.

37 EE, ES, SI, SK.

38 BG, CY, ES, FR, IE, LT, LU, LV.

39 Za dodatne informacije glejte: www.jobsireland.ie, zadnji dostop 18. oktober 2022.

40 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK.

41 BG, CY, CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), EE, ES, FI, FR, HU, IE, LV, PL, SE, SK. V LU se obvezno izobraževanje začne pri četrtem letu starosti.

42 HU, NL.

43 DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), EE, LU, NL, SK (dnevno varstvo).

44 CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), EE, IE, SK.

Številne države članice⁴⁵ otrokom iz Ukrajine v podporo vključevanju ponujajo dopolnilni pouk jezika. Nekatere so uvedle tudi trenerje, svetovalce in jezikovne pomočnike v šolah, da bi pomagali pri vključevanju v tekočem šolskem letu.⁴⁶ Irska je ustanovila regionalne izobraževalne in jezikovne ekipe za pomoč ukrajinskim družinam pri iskanju šolskih mest, podporo šolam pri izpolnjevanju potreb teh otrok ter usklajevanje zagotavljanja izobraževalnih storitev za otroke in družine. Pet držav članic je zaposlilo ukrajinske jezikovne asistente in/ali učitelje za podporo pri vključevanju otrok.⁴⁷

Na Nizozemskem imajo šole možnost najeti jezikovne asistente ali učitelje za vse begunce (ne samo za upravičence do začasne zaščite). Podobno so na Poljskem otroci, ki prihajajo iz tujine in imajo jezikovne težave, upravičeni do pomoči osebe, ki govori jezik njihove matične države in je bila zaposlena kot pomočnik učitelja. Še več, Poljska je za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023 omogočila, da se oseba, ki nima poljskega državljanstva, lahko zaposli kot pomočnik učitelja, ne da bi bilo treba njeno znanje poljskega jezika potrditi z uradnim dokumentom. V Estoniji in Latviji se vsakemu otroku zagotovi individualiziran izobraževalni načrt. Če je v eno šolo v Estoniji vpisanih več otrok iz Ukrajine, se šolam svetuje, da pripravijo skupni načrt za vse. Španija je leta 2022 razpisala 200 prostih delovnih mest za ukrajinske jezikovne asistente.⁴⁸

Nekatere države članice so navedle, da se za vpis otrok, ki uživajo začasno zaščito, v izobraževanje uporabljajo enaka pravila kot za vse državljane⁴⁹ ali rezidente.⁵⁰ V nekaterih primerih⁵¹ se vpis izvede skladno z obstoječimi politikami, vzpostavljenimi za otroke z migrantskim ozadjem ali otroke prosilce za azil. Luksemburg in Nizozemska omogočata vpis ukrajinskih otrok v specializirane mednarodne/migrantske šole. Mednarodne šole v Luksemburgu omogočajo večjo prožnost pri učenju jezikov. Nizozemska se zanaša na obstoječi specializiran izobraževalni sistem za novince (nieuwkomer-sonderwijs) kot most do rednega izobraževalnega sistema.

Nekatere države članice⁵² so poročale, da so učencem iz Ukrajine ponudile možnost obiskovanja spletnih tečajev v okviru ukrajinskega izobraževalnega sistema. Na Cipru imajo ti učenci na voljo posebne učilnice in so pod nadzorom odrasle osebe, nato pa so v popoldanskem času deležni orientacijskih tečajev. Estonija ponuja možnost priprave individualiziranega spletnega

učnega načrta za učenca, ki želi nadaljevati šolanje v ukrajinskem izobraževalnem sistemu. Zunajšolske dejavnosti za ukrajinske otroke, ki uživajo začasno zaščito, so zagotovljene v Litvi in Luksemburgu.

Večina držav članic nima drugih dolgoročnih ukrepov. Več jih je navedlo, da je njihov dolgoročni načrt vključitev otrok, ki so deležni začasne zaščite, v lokalne izobraževalne sisteme.⁵³ Samo Češka je poročala, da je pripravila dolgoročni načrt na podlagi tega, koliko otrok, ki so deležni začasne zaščite, bo ostalo v državi: če bo število otrok ostalo pod 150.000, bodo po napovedih izobraževalni sistemi lahko obvladovali razmere, čeprav z nekaterimi težavami. Če bi število otrok preseglo 250.000, bi prišlo do sistemskega izstopa⁵⁴ iz rednega izobraževalnega sistema in bi bilo treba ponuditi druge oblike izobraževanja, kot je ustanovitev šol v sprejemnih centrih. Druga možnost bi lahko bila pogajanja z ukrajinskim Ministrstvom za izobraževanje o odprtju mreže tujih šol v Češki republiki, ki bi ob finančni podpori Češke republike in EU zagotavljale izobraževanje skladno z ukrajinskim izobraževalnim programom.

Za mladoletnike, ki so starejši od najvišje starosti za obvezno šolanje v zadevni državi, vendar še niso odrasli, več kot polovica držav članic, ki so se odzvale, zagotavlja dostop do poklicnega usposabljanja in srednješolskega izobraževanja.⁵⁵ Nekatere države članice⁵⁶ so določile, da je zagotavljanje takšnega izobraževanja enako kot za njihove državljane in prebivalce. Na Cipru se ukrajinski učenci, če nimajo zadostnega znanja grščine, najprej vpišejo v prehodne razrede. Na Irskem pri dostopu do osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja ni razlik med osebami, mlajšimi od 16 let, in osebami, stari od 16 do 18 let.

Na Češkem so bili sprejeti ukrepi za poenostavitev sprejemnih postopkov za višje srednje šole, vključno z odpravo potrebe po opravljanju izpita iz češkega jezika (ki ga je nadomestil razgovor) in možnostjo opravljanja sprejemnega testa v angleščini ali ukrajiniščini. V Italiji in Slovaški republiki se izvaja individualno ocenjevanje, da se določi razporeditev takšnih učencev v določeno šolo in razred. Estonija poroča o pripravi individualnih učnih načrtov in vključevanju ukrajinskih učencev v pouk, ki ne zahteva dobrega znanja estonskega jezika (npr. pouk tujega jezika ali telesne vzgoje). V Španiji si prizadevajo, da bi tem mladim zagotovili sredstva in prostor za nadaljevanje izobraževanja na daljavo, ki ga zagotavlja ukrajinski izobraževalni sistem.

45 BE, BG, CY, CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK.

46 BE, BG (ravnatelj lahko zaprosi za podporo pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami), CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), IT, LU, LV, PL, SI, SK.

47 CZ, EE, ES, LT, LV.

48 Extracto de la Resolución de 7 de abril de 2022, de la Secretaría de Estado de Educación, por la que se convocan plazas para auxiliares de lengua ucraniana en centros educativos españoles para el año 2022, BOE-B-2022-11047, https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-B-2022-11047 (zadnji dostop 17. Oktobra 2022). Ob koncu šolskega leta je bilo zasedenih 161 prostih delovnih mest, na začetku novega šolskega leta pa 157.

49 DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), FI, FR, HR, IE, IT, PL, SK.

50 CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), FR, IE, LU, NL, SE, SK.

51 CY, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), LV, NL.

52 CY, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami; samo poleg obiskovanja šole), EE, LT, NL, PL.

53 DE, EE, FI, IT, LU, NL, SK.

54 To je teoretična možnost za primere, ko zmogljivosti šol ne bi zadoščale in bi bilo treba organizirati pouk posebej za to skupino.

55 CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK.

56 CY, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), FI, FR, HU, IE, LU, PL, SI

Dostop do izobraževanja po koncu obveznega šolanja

Medtem ko prvi odstavek 14. člena Direktive o začasni zaščiti od držav članic zahteva, naj vsem osebam, mlajšim od 18 let, ki uživajo začasno zaščito, omogočijo dostop do izobraževalnega sistema pod enakimi pogoji kot svojim državljanom, drugi odstavek 14. člena Direktive o začasni zaščiti določa, da lahko države članice odraslim, ki uživajo začasno zaščito, omogočijo dostop do splošnega izobraževalnega sistema.

Sprejeti so bili nekateri ukrepi za lažji dostop do višjega srednješolskega izobraževanja⁵⁷ za osebe, ki prihajajo brez ustreznih dokumentov. V nekaterih državah članicah⁵⁸ lahko učenci neposredno dostopajo do višjih srednjih šol in poklicnih šol. V drugih⁵⁹ je to najprej odvisno od neke oblike ocenjevanja in odločitve šole, da učenca sprejme. Na Poljskem imajo upravičenci enak dostop do višjega srednjega javnega izobraževanja pod enakimi pogoji, kot veljajo za poljske državljanke. Dostop je odvisen od predloženih dokumentov, in če na podlagi dokumenta, ki potrjuje predhodno izobraževanje, ni mogoče določiti vsote šolskih let, lahko oseba predloži pisno izjavo. V Bolgariji lahko ukrajinski učenci brez dokumentov vstopijo v srednjo šolo in dokažejo svoje kvalifikacije ob koncu tekočega šolskega leta (učenec, ki do konca šolskega leta ne opravi vseh predmetov, lahko do tri predmete za potrditev prenese v naslednje leto). Na Hrvaškem se učenci brez dokumentov iz prejšnjega izobraževanja vpišejo v ustrezen razred srednje šole na podlagi izjave, ki jo podpišejo starši. V Češki republiki se lahko manjkajoči dokument nadomesti tudi z zapriseženo pisno izjavo. Čeprav je zakonsko mogoče, da se učenci vključijo v tekoče zadnje letnike višjih srednjih šol, se to šteje za zelo malo verjetno zaradi nezdržljivosti (glede trajanja izobraževanja) češkega in ukrajinskega izobraževalnega sistema. V Italiji država zagotavlja smernice za ocenjevanje, kadar dokumentarna dokazila iz države izvora niso na voljo. Če oseba dokaže, da ne more pridobiti dokumenta, ki dokazuje kvalifikacijo, mora pristojni organ opredeliti postopek ocenjevanja, ki omogoča priznanje kvalifikacije tudi brez uradnega dokumenta.

Luksemburg ponuja premostitvene tečaje študentom, starejšim od 18 let, ki so v Ukrajini že začeli srednješolsko izobraževanje⁶⁰ na določenem področju, da lahko pridobijo akreditacijo na ravni EU, ki je obvezna za dostop do visokošolskega izobraževanja. V Nemčiji so ukrepi odvisni od tega, ali je obiskovanje šole še vedno obvezno. Ker je izobraževanje v pristojnosti

zveznih dežel, se ukrepi lahko razlikujejo. Na splošno je vsem učencem omogočen dostop do pripravljalnega ali premostitvenega pouka, predhodno ocenjevanje pa se ne izvaja. Učenci se lahko odločijo za poklicno usposabljanje ali vključitev v redni izobraževalni sistem. Vendar je za to potrebna ocena.

Večina držav članic omogoča, vendar ne zagotavlja dostopa do visokošolskega izobraževanja (npr. univerz in visokih šol).⁶¹ Natančne sprejemne postopke običajno določijo visokošolske ustanove same, tj. univerze lahko določijo dodatne sprejemne pogoje, tudi za študente brez dokumentov.⁶² Po drugi strani pa so nekateri države članice uvedle ukrepe za pomoč ukrajinskim študentom pri dostopu do visokošolskega in/ali višjega srednješolskega izobraževanja, kot so oprostitve šolnin ali mednarodnih študentskih pristojbin vsaj za določeno obdobje,⁶³ nudenje financiranja⁶⁴ ali podaljšanje obdobja veljavnosti začasnih dokumentov.⁶⁵ Irska je uvedla začasno študentsko shemo za upravičence do začasne zaščite za študij na odobrenih dodatnih izobraževalnih programih (znanih kot programi po pridobitvi zaključnega spričevala (PLC)) v študijskem letu 2022/2023. Uvedla je tudi shemo začasne podpore za plačilo šolnine za visokošolsko izobraževanje za razseljene osebe (Ukrajina) za študijsko leto 2022/2023. Druge države članice so poročale, da imajo vzpostavljene postopke, ki omogočajo priznavanje diplom za lažji vpis v visokošolsko izobraževanje. V Avstriji ima na primer rektorat pravico opustiti obveznost predložitve nekaterih dokumentov, če jih je nemogoče ali pretirano težko predložiti v razumnem roku, predložena podporna dokumentacija pa je zadostna podlaga za odločitve.

57 Višje srednješolsko izobraževanje (ISCED 3) ustreza zadnji stopnji srednješolskega izobraževanja. Za več informacij glej [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_\(ISCED\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)), zadnji dostop 2. november 2022.

58 BG, CY, CZ, ES, IE, LT, LV, SE.

59 CZ, DE (lahko se razlikuje med zveznimi deželami), EE, FR, LV, LU, NL (ocenjevanje za vpis v poklicne šole in visokošolsko izobraževanje izvaja Fundacija za sodelovanje na področju poklicnega izobraževanja, usposabljanja in trga dela), PL, SI, SK.

60 Nanaša se na klasične srednje šole (neposreden vstop na univerzo) ali splošne srednje šole (vstop na trg dela ali študij na univerzi).

61 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, SE, SI, SK.

62 CY, CZ, EE, FI, HR, LT, SK.

63 AT, CZ, EE, IE, MT.

64 CY, EE, ES, IE, IT, LT.

65 ES, LV.

6 DOSTOP DO ZDRAVSTVENE OSKRBE

Dostop do medicinske pomoči in zdravstvene oskrbe

Drugi odstavek 13. člena Direktive o začasni zaščiti od držav članic zahteva, naj osebam z začasno zaščito zagotovijo zdravstveno oskrbo, ki vključuje vsaj nujno oskrbo in nujno zdravljenje bolezni. Četrty odstavek 14. člena določa, da je treba zagotoviti potrebno zdravstveno ali drugo pomoč osebam s posebnimi potrebami, ki uživajo začasno zaščito, kot so mladoletniki brez spremstva in osebe, ki so bile izpostavljene mučenju, posilstvu ali drugim resnim oblikam psihičnega, fizičnega ali spolnega nasilja.

Več držav članic je poročalo, da lahko upravičenci do začasne zaščite uživajo polno zdravstveno varstvo v javnem zdravstvenem sistemu pod enakimi pogoji kot državljani zadevne države.⁶⁶

Druge države članice so navedle, da je upravičencem do začasne zaščite zagotovljeno zdravstveno varstvo na enaki podlagi kot prosilcem za azil.⁶⁷ Nemčija je sprva zagotavljala zdravstveno varstvo na podlagi Zakona o ugodnostih za prosilce za azil. Čeprav to ni bilo enakovredno zdravstvenemu varstvu, ki je bilo na voljo državljanom, je bil obseg zdravstvene oskrbe širok in je na primer zajemal psihološko zdravljenje, prevoz in zdravila. Poleg tega so lahko osebe iz ranljive skupine, kot so mladoletniki brez spremstva, žrtve mučenja, posilstva ali drugih hudih oblik psihičnega, fizičnega ali spolnega nasilja, prejele oskrbo, ki presega običajno področje uporabe zakona. Od 1. junija 2022 so upravičenci do začasne zaščite upravičeni do polnega zdravstvenega kritja v javnem zdravstvenem sistemu pod enakimi pogoji kot državljani države. Na Švedskem ponujeno zdravstveno varstvo vključuje nujno medicinsko pomoč, ki zajema tudi zobozdravstveno oskrbo in oskrbo, ki je ni mogoče preložiti. Vendar pa imajo mladoletniki poln dostop do zdravstvenega varstva, enako kot njihovi švedski vrstniki. Podobno je v Bolgariji, kjer so upravičenci do začasne zaščite upravičeni do nujne zdravstvene oskrbe, vendar so deležni enake zdravstvene oskrbe kot bolgarski državljani, če spadajo v ranljivo skupino, kot je opredeljena v Zakonu o azilu in beguncih.⁶⁸ Ciper zagotavlja dostop do zdravstvenega varstva na enaki podlagi kot za zakonito prebivajoče državljane tretjih držav, kar vključuje prost dostop do bolnišnic in širok nabor zdravstvenih storitev, ki presegajo nujno oskrbo.

Na Madžarskem imajo upravičenci do začasne zaščite dostop do vrste zdravstvenih storitev, vendar je dostop do specializirane ali bolnišnične oskrbe omogočen samo v nujnih primerih ali osebam, ki potrebujejo posebno zdravljenje.⁶⁹

Poljska izvaja razlikovanje na podlagi dveh shem registracije za začasno zaščito. V prvo kategorijo spadajo ukrajinski državljani in njihovi zakonci ter drugi ožji družinski člani, ki imajo »kartico Poljaka«; v tem primeru je upravičencu do začasne zaščite omogočen popoln dostop do zdravstvenega varstva pod enakimi pogoji kot državljanom.⁷⁰ V drugo kategorijo spadajo upravičenci do mednarodne zaščite ali druge oblike nacionalne zaščite v Ukrajini ter njihovi družinski člani in stalni prebivalci v Ukrajini, ki nimajo varnih in trajnih pogojev za vrnitev v svojo izvirno državo.⁷¹ Pri tem zdravstveno varstvo zagotavljajo zasebni izvajalci, vključuje pa osnovno zdravstveno varstvo, posebno zdravljenje, zobozdravstveno varstvo, zdravila in medicinski material. Izključuje pa zdravstveno oskrbo upravičencev, ki zdravstvene storitve, financirane iz javnih sredstev, uporabljajo v zvezi z delom ali poslovnimi dejavnostmi. Slovaška razlikuje med nezaposlenimi upravičenci do začasne zaščite in upravičenci do začasne zaščite, ki so zaposleni in zaslužijo vsaj minimalno plačo. Prvim je zagotovljena nujna in potrebna oskrba, drugi pa potrebujejo javno zdravstveno zavarovanje, ki jim zagotavlja popoln dostop do zdravstvenega varstva.

Podobno kot Slovaška tudi Estonija določa, da dostop do vseh zdravstvenih storitev ni samodejen, saj morajo upravičenci po prejemu dovoljenja za prebivanje zaprositi za zdravstveno zavarovanje. Dokler ne postanejo upravičeni do polnega zdravstvenega zavarovanja (ker so zaposleni, samozaposleni ali registrirani kot brezposelni), imajo upravičenci do začasne zaščite dostop do osnovnih zdravstvenih pregledov in nujne oskrbe, vključno z zobozdravstveno oskrbo in cepljenjem. Podobna ureditev velja v Litvi, kjer imajo poln dostop do zdravstvenega varstva pod enakimi pogoji kot državljani samo tisti upravičenci do začasne zaščite, ki plačujejo zavarovanje ali jim ga plačuje drug subjekt, na primer delodajalec. Tisti, ki niso upravičeni do takšnega zavarovanja, imajo na voljo izboljšano obliko nujne pomoči.⁷² Obe državi članici omogočata olajšan dostop do celotnega zdravstvenega varstva za nekatere skupine: v Estoniji se nekatere skupine⁷³ štejejo za samodejno zavarovane za dostop do zdravstvenega varstva, v Litvi pa je mladoletnim državljanom tretjih držav brez spremstva omogočen poln dostop do zdravstvenega varstva.

66 AT, BE, BG, CZ, DE (od 1. junija 2022), EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV.

67 BG, DE, NL, SE.

68 Skladno z Zakonom o azilu in beguncih (spremenjen, SG št. 80/2015) osebe iz ranljive skupine pomenijo mladoletne osebe, mladoletne osebe brez spremstva, starejše osebe, nosečnice, starše samohranilce z mladoletnimi otroki, žrtve trgovine z ljudmi, osebe z resnimi zdravstvenimi težavami, osebe z duševnimi motnjami in osebe, ki so žrtve mučenja, posilstva ali drugih resnih oblik psihičnega, fizičnega ali spolnega nasilja.

69 Na primer mladoletnik brez spremstva, oseba v visoki starosti, invalidna oseba, nosečnica.

70 Za obdobje 18 mesecev, razen za zdraviliško zdravljenje.

71 Na podlagi teh razlogov pridobijo potrdilo o začasni zaščiti, ki ga izda vodja Urada za tujce.

72 Nujna oskrba je povišana in vključuje osnovne storitve I., II. in III. stopnje.

73 V Estoniji: otroci, nosečnice, vzdrževani zakonci, osebe z delno delovno zmožnostjo ali brez nje, upokojeanci, člani verskih združenj, dijaki in študenti.

Češka republika je v univerzitetnih bolnišnicah vzpostavila mrežo tako imenovanih točk UA, ki služijo kot točke primarne oskrbe za otroke in odrasle ukrajinske begunce. Te klinike zagotavljajo nemoten postopek zagotavljanja zdravstvenih storitev osebam iz Ukrajine, da ne bi preobremenili izvajalcev primarnega zdravstvenega varstva.

Dostop do duševne zdravstvene oskrbe

Ob priznavanju visoke pogostosti duševnih travm med tistimi, ki bežijo pred rusko agresijo v Ukrajini, so vse države članice, ki so se odzvale, poročale, da je bil upravičencem dočasna zaščita omogočen dostop do duševnega zdravstvenega varstva. V več državah se svetovanje ali terapija zagotavlja prek tradicionalnih telefonskih linij, ki so običajno na voljo 24 ur na dan, sedem dni v tednu.⁷⁴ Poljska uporablja spletne klepetalne linije. Luksemburg zagotavlja psihološko pomoč pri prvem stiku in opravi začetno oceno ob prihodu Ukrajincev v sprejemne centre. Natančneje, etnološko-psihološka ekipa v sodelovanju z akterji v mreži za duševno zdravje pregleduje osebe z duševnimi motnjami. V Španiji je psihološka oskrba del podpore, namenjene osebam, ki jim je dovoljeno ostati v sprejemnem sistemu za mednarodno in začasno zaščito. Vključuje začetni razgovor za psihološko oceno, diagnostične in terapevtske obravnave ter srečanja skupinske psihološke podpore. V tem sprejemnem sistemu so na voljo mesta za ranljive osebe, vključno s težavami v duševnem zdravju. Devet držav članic omogoča svetovanje v različnih jezikih (običajno v ruščini, ukrajinsščini in nacionalnem državnem jeziku).⁷⁵

Več držav članic je navedlo, da se duševna zdravstvena oskrba zagotavlja tudi prek zasebnih pobud ali nevladnih organizacij (NVO).⁷⁶ Češka republika napotuje ukrajinske psihologe in terapevte, da zagotavljajo psihološko pomoč v centrih za sprejem in nudenje pomoči ukrajinskim beguncem. Podobno tudi Latvija omogoča psihologom iz Ukrajine, da zagotavljajo psihološko svetovanje posameznikom iz Ukrajine, pri čemer so (začasno) izvzeti iz obstoječih predpisov za opravljanje psihološke dejavnosti v Latviji. Poleg tega lahko ukrajinski psihologi, ki opravljajo prakso v eni od držav članic, državah članicah EGP ali Švicarski konfederaciji, opravljajočasne strokovne storitve, če jih odobri svet za certificiranje psihologov

74 BE, BG, CZ, EE, FR, LT, PL, SK.

75 BE, CZ, DE (nekatere občine), EE, LV, LT, PL, SK.

76 BE, CZ, DE, LT, SK

Financira
Evropska unija

Možnosti stika z EMN

Spletno mesto EMN: www.ec.europa.eu/emn

LinkedIn EMN: <https://www.linkedin.com/company/european-migration-network/>

Twitter EMN: <https://twitter.com/EMNMigration>

Nacionalne kontaktne točke EMN

Avstrija www.emn.at/en/

Belgija www.emnbelgium.be

Bolgarija www.emn-bg.com

Hrvaška <https://emn.gov.hr/>

Ciper www.moi.gov.cy/moi/crmd/emnncpc.nsf/home/home?opendocument

Češka www.emncz.eu

Danska www.justitsministeriet.dk/

Estonija www.emn.ee/

Finska www.emn.fi/in_english

Francija <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Europe-et-International/Le-reseau-europeen-des-migrations-REM3/Le-reseau-europeen-des-migrations-REM2>

Nemčija <https://www.bamf.de/EN/Themen/EMN/emn-node.html>

Grčija <http://emn.immigration.gov.gr/en/>

Madžarska www.emnhungary.hu/en

Irska www.emn.ie/

Italija www.emnitalyncp.it/

Latvija www.emn.lv/en/home/

Litva www.emn.lt/en/

Luksemburg <https://emnluxembourg.uni.lu/>

Malta <https://emn.gov.mt/>

Nizozemska <https://www.emnnetherlands.nl/>

Poljska <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna>

Portugalska <https://rem.sef.pt/>

Romunija <https://www.mai.gov.ro/>

Španija <https://extranjeros.inclusion.gob.es/emn-Spain/>

Slovaška <https://emn.sk/en/>

Slovenija <https://emm.si/en/>

Švedska <http://www.emnsweden.se/>

Norveška <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/european-migration-network---norway>

Gruzija https://migration.commission.ge/index.php?article_id=1&clang=1

Republika Moldavija <http://bma.gov.md/en>